

RECENZE

MILADA A OLDŘICH RADOVI: KNIHA O SKLÍPKOVÝCH KLENBÁCH

Jalna, Praha 1998, 384 str., rozsáhlá obrazová a plánová dokumentace

Sklípkové klenby jistě od počátku upoutávaly a nadále budou poutat naši pozornost. Po řadě článků, zabývajících se některými aspekty tohoto fenoménu, či jednotlivými památkami, nám podává recenzovaná kniha poprvé komplexní a ucelený názor, vycházející z dlouholetého podrobného bádání obou autorů. Delší doba proběhnuvší od počáteční podoby práce k současnému vydání bohužel způsobila, že jeden z autorů, Oldřich Rada, se již vydání nedožil.

V úvodu jsou po krátké informaci, postihující vývoj názorů na dané téma, vymezeny určité předstupy. Pozoruhodné jsou pro nás méně známé příklady z ciziny (zejména z Francie a Španělska); velmi rané melounové klenby jsou přes své blízké optické kvality přece jen odlišnější. V dalších kapitolách jsou podrobně sledovány vývojové etapy sklípkových klenb. Zaznamenán je vznik i jejich další šíření, způsobující zajímavé proměny a lokální varianty obohacující a proměňující jejich výraz. Zcela oprávněně jsou souběžně sledovány odpovídající projevy u dalších součástí stavby. Sklípková klenba je zde chápána jako podstatná, možná určující, současně však nedílná část vyhraněné stylové etapy.

Od zakladatelského díla Arnolda Vestfálského je podrobně probráno její šíření v Německu, Čechách a na Moravě, v Lužici a Slezsku, Rakousku (kde zřejmě mnohé upoutá „kroužená sklípková“ klenba zámecké kaple v Breitenichu), Uhrách, Sedmíhradsku a Prusku. Z Gdaňsku se následně uvedený styl dostával přes další území až do Litvy, Mazovska a Velkopolska. Již uvedený přehled řady území naznačuje obdivuhodný rozsah práce, zejména jeho přípravnou sběratelskou část, která byla zúročena v obsáhlém, bohatě vybaveném katalogu. Ještě před ním jsou však umístěny další kapitoly, zabývající se v tomto případě potřebným studiem tvaru a zejména technickým prováděním těchto neobyčejně tvarově náročných konstrukcí.

Připojena je kapitola o sklípkových tvarech v islámské architektuře. Její označení jako exkurs je plně oprávněné, protože výchozí impulsy byly zřejmě odlišné, byť některá konkrétní provedení mají s probíraným tématem zajímavá styčná místa, a to zejména v optické rovině. Snaha pojmut sklípkovou klenbu zcela komplexně se projevuje v následné kapitole, zabývající se ohlasy této klenby v dalších stoletích. Barokní české příklady jsou zajímavé zejména v případě kostela v Hejnicích. Tamější řešení má se sklípkovými klenbami mnoho společného a lze zde uvažovat o záměrné nápodobě. Naopak klenba v nedalekém Cvikově vychází z barokního tvarosloví a podobnost se projevuje spíše v optické rovině. Tuto část by bylo možné rozšířit o určité analogie, vyskytující se v tvorbě severských zemí (ze-

jména v Dánsku a Švédsku 17. a 18. století).

Zajímavé je poukázání na sklípkové klenby v neoslohových objektech, kde jsou mimo zřejmé citace (zejména v díle J. Hlávky) další stavby výsledkem obecnějšího vztahu k tradici, či naopak dokladem nového pohledu, který dává vznikat velice blízkým strukturám (např. v rámci kubismu).

Následující již zmíněný katalog sleduje v rámci vymezených oblastí formou krátkých monografií řadu památek. Právě v této části je nutno ocenit rozsah přípravy k souborným kapitolám, které zde získávají velice dobrý základ. Shromážděný materiál o významných, dnes již někdy neexistujících či úpravami narušených památkách, je nutno chápat jako neopomenutelný podklad pro veškerá další bádání v dané oblasti. Ocenit je třeba zejména jeho přísnou objektivitu, která umožňuje vytvářet si na věci i vlastní názor. Zde je možné například promýšlet snad až protichůdné působení klenb, pro nás založených zejména na působení světa, a jejich častém barevném pojednání, kdy jsou záměrně vypuštěná žebra na hranách znovu iluzivně naznačena. Doplnění rozsáhlými odkazy na literaturu a prameny je rovněž dokladem důkladně připravované práce.

V až nepřehledném počtu nyní vycházejících knih někteří autoři bohužel necítí potřebu citovat prameny, či další zdroje svých často monumentálně pojatých prací. Sledovaná kniha je příkladná i z tohoto pohledu, jenž by se měl stát nám všem normou. Podnětná jistě byla i úzká a dlouholetá spolupráce se zahraničními odborníky. Za vše hovoří dvojice zahraničních recenzentů, což u nás dosud rozhodně není obvyklé.

Kniha je nesporně významným přínosem pro bádání v daném směru. Tvoří jednu z přelomových etap našeho poznání slohu spojujícího se zejména se sklípkovými klenbami. Vysoce inspirativní je i její metodická rovina. Vše v práci uvedené vychází z osobního vztahu k tématu, který je zde poprvé představen v náležité šíři a hloubce. Pro další vývoj bádání je velice nadějně, že takovéto knihy u nás i nadále vycházejí. Za to je nutno poděkovat nejen autorům, ale i nakladatelství.

PETR MACEK